

ГОРЯГА ОКСАНА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ЗА ЧАСІВ П. СКОРОПАДСЬКОГО

Відновлення традицій українського козацтва для сучасної України, являється актуальною проблемою, особливо з огляду на зареєстрований в 2010 році проект Закону про козацтво та козацькі організації в Україні [1].

За часів національно-визвольних змагань українського народу 1917-1920 рр. ідеї відновлення козацької держави з'явилися ще в 1917 р.

2 червня 1918 р. з'явився «Відручний лист Гетьмана України про ліквідацію приватних і вільнокозацьких організацій і створення Козацької Ради» до військового міністра, в якому йшлося, що «гетьман твердо і непохитно стояв на своїй меті побудови козацької України і її національного війська, яке тільки може бути дійсним її оборонцем». І тому «вирішив прийняти всі заходи до того, аби козащина, в яку увійде цвіт української людності, стала дійсно провідником національної ідеї і великим кадром будучої Української козацької армії» [4, с. 104].

Відтепер всім «вільним козакам» належало «іменуватись просто козаками» [5, с. 185]. Військовому міністру було доручено зібрати козацьку Раду для створення статуту для організації козацтва на Україні [5, с. 228–229].

Протягом червня – липня Статутний відділ Головного військово-юридичного управління спільно із Власною канцелярією гетьманського Штабу підготували «Статут Генеральної Козацької Ради», який визначав «порядок її засідань, склад повноваження та засоби для утримання». Згідно визначеного статуту основним нагальними завданнями Ради вважалося:

«1) Поновлення історичного Українського козацтва для утворення Української, з усіма її історичними традиціями Держави, під владою Гетьмана. 2) Утворення твердої опори для проведення в життя та свідомість Українського народу всіх реформ, викликаних обставинами сучасного моменту та маючих на меті добро всього народу взагалі і козацтва зокрема». На підставі цих завдань були сформульовані головні напрями діяльності Ради, а саме: «1) Прищеплення серед людності України здорових ідей та поширення Української ідеї Державності...2) Проведення в життя заходів до об'єднання та організації хліборобів України... 3) Культурно-просвітна праця на місцях» [6, с. 308–309].

Отже, було сформульовано дві головні функції Генеральної Козацької Ради: військово-організаційну та культурно-просвітницьку. Статутом було визначено організаційний склад Ради, який складався

з 33 осіб. Президію очолив гетьман, який призначав ще 11 членів Президії, один з яких був його заступником.

За рішенням Президії Ради створювалися комісії або комітети які називалися «Малі Ради» з залученням до їх складу фахівці-експертів з дорадчим голосом. Головами Малих Рад мали право бути лише члени Генеральної Козацької Ради. Рішення Генеральної та Малих Рад втілювати в життя мали кошові отамани, які підпорядковувались безпосередньо гетьману.

Згідно Статуту, «при Кошовому Отамані в разі потреби формуються за його розпорядженням Місцеві Ради» [6, с. 310].

В липні 1918 р. було видано також «Статут українських козаків», який складався з трьох частин [7]. В документі були сформульовані національно-державні принципи козацького руху в Україні, містився «Статут Організації Козацьких Громад» та положення про заснування козацької просвіти. В цілому ці положення складали програму будівництва козацької держави, в якій головні державні посади мали належати особам козацького стану.

Очолювати Україну та Козацьке військо мав Гетьман. Військова влада на губерніях мала належати «Кошовим Отаманам», на повітах – «Полковникам», на волостях – «Курінним отаманам», на селах – «сотникам». Адміністративна влада на губерніях, належала «Генеральному Старості», на повітах – «Старості», на волостях – «Старшині», на селах – «Соцькому» [7, с. 4].

Низовою ланкою козацької організації в Україні визнавалося козацьке товариство, що мало права юридичної особи, і передбачалося «для об'єднання козаків українців і тих громадян, які побажають вступити в козацьке Товариство». [7, с. 3].

1 січня, 1 квітня, 1 липня і 1 жовтня скликалися загальні збори козацької громади, отаманом і радою. Передбачались за необхідності і надзвичайні збори.

Громадський уклад і січова організація козацтва визначений Статутом мали бути єдиними в межах всієї держави. Існував розподіл українського козацтва на городове або козаків-гетьманців і низове або козаків-запорожців [7, с. 3].

Для козацьких товариств, згідно Статуту, встановлювалися відповідні прапори і хоругви [7, с. 8].

Для провадження свого діловодства кожне козацьке товариство як юридична особа повинно було мати свою особисту печатку «з надписом і гербом Війська Запорізького».

10 серпня 1918 р. було прийнято Закон про відновлення українського козацтва, який конкретизував окремі положення козацьких статутів щодо призначення громад, умов вступу до них і членства в Генеральній козацькій раді [8, с. 146–147].

Внаслідок загибелі гетьманату заплановані кроки не було доведено до завершення. Разом з тим, процес створення законодавчої бази відновлення козацтва може стати в пригоді на сучасному етапі розвитку

української держави в аспекті законодавчого закріплення козацьких традицій.

Список використаних джерел:

1. Про козацтво та козацькі організації в Україні: Проект Закону України № 7196 від 04.10.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wl.cl.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=38667&pf35401=173785
2. Турченко Ф. В'ячеслав Липинський – ідеолог Української демократичної хліборобської партії / Ф. Турченко, Н. Заліська // В'ячеслав Липинський. Історико-політична спадщина і сучасна Україна. – К.; Фітадельфія, 1994. – Т. 1. – С. 172–175.
3. Закони про тимчасовий державний устрій України: від 29.04.1918 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0004300-18>.
4. Лободаєв В. М. Відродження козацтва в Українській Державі П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.) / В. М. Лободаєв // Гілея, 2011. – № 54. – С. 102–111.
5. Останній гетьман. Ювілейний збірник пам'яті Павла Скоропадського. 1873–1945. – К., 1993. – 398 с.
6. Тимошук О. В. Охоронний апарат української держави (квітень – грудень 1918 р.) / О. В. Тимошук. – Харків, 2000. – 460 с.
7. Статут Українських Козаків. – К., 1918. – 16 с.
8. Пиріг Р. Я. Українська гетьманська держава 1918 року. Історичні нариси / Р. Я. Пиріг. – К., 2011. – 336 с.

Ключові слова: козацтво, законодавче закріплення організації українського козацтва, П. Скоропадський.

Key words: Cossacks, legislative consolidation of the organization of the Ukrainian Cossacks, P. Skoropadsky.

ОСТАПЕНКО ТИМУР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗЛОЧИНІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ПІСЛЯРЕВОЛЮЦІЙНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Післяреволюційне кримінальне законодавство традиційно надавало боротьбі зі злочинами проти держави першорядне значення, перейнявши як саме найменування діянь, так і особливості їхньої соціально-політичної характеристики.